

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o wniosku posła Rusieckiego względem wykupu mesznego i skopczyzny.

Wysoki Sejmie!

Posel Rusiecki przedložyl Wysokiej Izbie wniosek następujący :

„Patentem z dnia 15. Sierpnia 1849. i 15. Sierpnia 1850. zniesione zostały wszystkie ciężary gruntowe, częścią bez wykupu, a częścią za wynagrodzeniem. Według §. 7. dekretu ministryalnego z dnia 4. Października 1850. (Dz. p. P. I.) miały ustać za wynagrodzeniem wszelkie daniny w ziemio-
płodach i innych naturaliach, do których według §. 14. *lit. a*) i §. 47. tegoż dekretu tak zwane meszne i skopczyzna parochom obu obrządków dawane należą.

Ponieważ powyższy patent gromadom po części nie w swoim czasie ogłoszono, a po części nie-
dokładnie wytłumaczono i z tej przyczyny wiele gromad, osobliwie w Galicyi wschodniej, te ciężary dla
parochów dotychczas w naturze ponoszą, dla tego wnosząc: Wysoki Sejm zechce uchwalić:

„Dawane daniny tak zwane meszne i skopczyzna, gdzie jeszcze do tej pory istnieją, mają być za
zapłatą zniesione.“

Wysoka Izba odesłała wniosek ten uchwałą z dnia 2. b. m. do komisji administracyjnej dla spra-
wozdania, a równocześnie oddane zostały tejsze komisji za poleceniem Wysokiego Sejmu przez komisję
petycyjną, prośby kilkunastu gmin o wykupno mesznego i skopczyzny do uwzględnienia przy
sprawozdaniu.

Petycje te wniesione zostały przez gminy: Lipie, Mrówla, Bzianka, Stara-Bircza, Grzęska, Miro-
cin, Rozbórz, Studzian, Ujezna, Podzwierzyniec, Głuchów, Dąbrówka, Dębno, Sonina, Smolaczyna, Wola
dalsza i bliższa, Brzyzawa, Mościska, Zakościele, Piątkowa, Graziowa, Rudniki, Sokółszczyzna, Czarny-
potok, Sokółka, Lubianka, Nowotaniec, Nagórzany, Nadolany, Wola seńkowa i jaworowa, Tokarnia,
Bartne, Paćkowiec, Świątkowa wielka i Równia (do liczby: 179, 182, 538, 544, 828, 847, 1093, 1094,
1237, 1454, 1455, 1793, 1794, 1834, 1853, 1860, 1854, 1904, 1903, 1928, 1934, 1991, 2023). nareszcie przez
x. Winiarskiego, proboszcza w Sokółce, i Maryą Popielakową z Paćkowiec (do liczby 708 i 1935).

Nadmienić tu wypada, że wnioskodawca jakoteż i petenci użalają się, iż nie byli na czas uwia-
domieni o terminie nieodwlocznym do żądania wykupu wzmiankowanych powinności.

W celu dokładnego przedstawienia stanu rzeczy, uważa komisja administracyjna koniecznem:

A. Zbadanie natury wzmiankowanych danin.

B. Zastanowienie się nad ustawami i rozporządzeniami regulującemi zniesienie tych danin za
wykupnem.

Do A.

Meszne, skopczyzna i małdraty są to niezmiennie daniny, które dla kościołów lub plebanij, albo
dla jednych i drugich razem w naturaliach uiszczane bywają, a wynikają albo z obowiązku do dawania
dziesięciny, która zastępują w skutek zawartych ugód, albo pochodzi ten obowiązek z osobnego tytułu
przez uprawnione kościoły i plebanie nabytego. Daniny te są: zboże w suopie lub ziarnie, siemie-
kury i jaja, a w niektórych okolicach i robocizna, która jednakowoż w każdym razie spłaconą być
powinna.

Do B.

Patent cesarski z dnia 7. Września (n. 3. 6.) zniósł za wynagrodzeniem wszelkie na gruntach ciężące dziesięciny, a zatem meszne, skopczyznę i małdraty, jeżeli takowe tylko dziesięcinę zastępywały. Patent zaś z dnia 15. Sierpnia 1849. §. 5. orzeka, że powinności w naturaliach, które nie w skutek prawa do dziesięciny, jako pewna część przychodu gruntowego w plonie, lecz jako niezmiennie daniny dla kościołów i plebanij na podstawie osobnych tytułów uiszczane bywają, ustawą z dnia 7. Września 1848. zniesione nie zostały, jednakowoż wykupić się mają.

Rozporządzenie ministeryalne z dnia 4. Października 1850. względem przeprowadzenia uwolnienia gruntów od ciężarów w §. 68. stanowi: że tenże wykup nie może być z urzędu zarządzony, lecz może mieć miejsce tylko w tym razie, jeżeli uprawnieni do wzmiankowanych danin, albo zobowiązani zażądają wykupu w przeciągu czasu przez komisye ministeryalne osobnym edyktem wyznaczonym. Zarazem postanowiono, że w razie wątpliwości, czyli wykupić się mające powinności uiszcza się z obowiązku do dziesięciny, lub też że takowe z innych pochodzą tytułów, komisye ministeryalne rozstrzygać mają. W każdym razie wynagrodzenie za zniesione daniny ponosić winien zobowiązany.

W Maja 1854. roku komisye ministeryalne dla przeprowadzenia uwolnienia gruntów od ciężarów wydały edykt, oznaczający dzień 31. Grudnia 1854. jako nieodwłoczny termin do wniesienia prośb o wykupno powyż wymienionych powinności; jednak edykt ten nie był umieszczony w dzienniku praw krajowych i rządowych.

Nakoniec nadmienić wypada, że wniosek posła Rusieckiego jest tylko powtórzeniem wniosku przez posła Tarczanowskiego w roku 1862. do Rady Państwa podanego. Rada Państwa uchwaliła wtenczas:

1. Odestać wniosek posła Tarczanowskiego, o ile dotyczy dziesięcin, do c. k. Ministeryum w celu właściwego rozporządzenia, ażeby dziesięciny, któreby w krajach w Radzie Państwa reprezentowanych jeszcze istniały, równie też małdraty i meszne, o których udowodnionym będzie, że dziesięcinę zastępują, za wykupem zniesione, a zobowiązani od ich dawania uwolnieni zostali.

2. Względem żądania zaś wykupu innego rodzaju mesznego przeszła Izba posłów do porządku dziennego.

W skutek pierwszej uchwały Rady Państwa nakazało c. k. Namiestnictwo 26. Lutego 1863. do liczby 65/f. d. za poleceniem c. k. Ministerstwa Stanu wszystkim urzędom podwładnym, ażeby przy każdej sposobności uważali, czy dziesięcina albo inne daniny, któreby ją zastępywały, jeszcze istnieją, a w razie takiego spostrzeżenia uwagi swoje wraz z dotyczącymi dokumentami i aktami c. k. Namiestnictwu przesyłali.

Wnioskodawca poseł Rusiecki powołuje się na §§. 7. i 47. ministeryalnego rozporządzenia z dnia 4. Października 1850. roku, ma więc poszczególnie tę skopczyznę i to meszne na oku, które z dziesięciny pochodzą. Gdy jednakowoż powołany §. 47. pozostawia zobowiązanym wolność udowodnienia, że daniny przez nich kościołom lub plebaniom uiszczane dziesięcinę zastępują, i gdy c. k. Namiestnictwo powyższem rozporządzeniem dochodzenie natury tych danin z urzędu nakazało, więc odpada pod tym względem wszelki powód do powzięcia uchwały przez Wysoką Izbę. Inaczej zaś przedstawia się rzecz co do mesznego, skopczyzny i małdrat, na podstawie osobnych tytułów a nie jako dziesięcina uiszczanych, a których zniesienia za wynagrodzeniem, jak świadczy motywowanie wniosku przy pierwszym czytaniu, wnioskodawca także żąda.

Daniny te, a osobliwie skopczyzna, która uiszczana w snopach szkodliwą jest dla rolowego gospodarstwa, przyczyniają się do wielu zatargów między uprawnionymi i zobowiązanymi, a gdy daniny te częścią dla ich pochodzenia z obowiązku do dziesięciny, częścią z tej przyczyny w wielu miejscach zniesione zostały, że wykupno takowych w terminie edyktem oznaczonym żądane było, to ta okoliczność daje tam gdzie istnieją powód do nieporozumień i podejrzenia uprawnionych o nieprawne postępowanie, a podejrzenia te, podkopują zaufanie ludu ku duszpasterzom, a tem samem podstawę ich wpływu, pożądanego dla podniesienia religijności i moralności.

Uwzględniając powyższe okoliczności, i zważywszy że patent z dnia 15. Sierpnia 1849. roku §. 5. wykup w mowie będących danin bezwarunkowo orzekł, i tylko rozporządzenie ministeryalne z dnia 4. Października 1850. wykup ten od podania prośby w pewnym, edyktem oznaczyć się mającym czasie, zawisłym czyni;

zważywszy że edykt komisji ministeryalnych oznaczający ten czas nieprzekraczalny, a tem samem uzupełniający powyższe rozporządzenie ministeryalne, nie był umieszczony w dzienniku praw krajowych i rządowych, pomimo że takie umieszczenie każdego przez władze krajowe w sprawach publicznych wydanego postanowienia, rozporządzenia lub też objaśnienia, cesarskim patentem z dnia 4. Marca 1849. §. 5. jest nakazane;

zważywszy zatem że ogłoszenie edyktu wzmiankowanego na przepisanej drodze nie miało miejsca;

zważywszy nakoniec, że c. k. Rządowi pozostawić należy oznaczenie sposobu, w jaki restytucya prawa do wykupu wzmiankowanych danin przeprowadzoną być winna, komisya administracyjna wnosi:

Wysoka Izba raczy uchwalić;

1. Przejście do porządku dziennego nad wnioskiem posła Rusieckiego, o ile tenże domaga się zniesienia dziesięciny i danin w miejsce dziesięciny niszczonej.

2. Sejm królestwa Galicyi, Lodomeryi i wielkiego księstwa Krakowskiego wzywa c. k. Rząd o wydanie stosownych rozporządzeń co do powinności w naturaliach, które niszczone bywają nie w skutek prawa do pobierania dziesięciny, jako części przychodu gruntowego w plonie, lecz jako niezmiennie daniny dla kościołów i plebanij na podstawie osobnych tytułów, aby takie powinności, jeżeli do wykazu w czasie ograniczonym do dnia 31. Grudnia 1854. edyktami ministeryalnych komisji indemnizacyjnych podane nie zostały — i dla tego nie są za wynagrodzeniem zniesionemi, jeszcze do wykupu dopuszczonemi być mogły.

Kraiński w. r.,
przewodniczący.

Gniewosz w. r.,
szawozdawca.

